

Lluís Calderer, els llocs i els mots

Dins els actes en memòria de l'obra del manresà Lluís Calderer i Cortasa ?l'escriptor i mestre traspasat ara fa tres anys?, el dissabte 25 de novembre una ruta literària recorrerà llocs amb el calçat del mots. Txell Vall en llegirà textos i el recordaran tres amics de Calderer: els artistes Josep Barés i Josep M. Masegú, de costat amb aquest cronista.

El Lluís amb la seva germana a coll, a la Reforma

És una excursió viva per l'obra de Lluís Calderer, aquest passeig per alguns carrers de Manresa: la plaça de la Reforma i la Seu, la plaça de l'Ajuntament, la part de dalt de la Muralla del Carme, el carrer de Bonsuccés, on hi havia el cine Apolo, mentre baixem per Sant Joan Baptista de la

Salle fins al Passeig, i allà una primera parada davant del Casino, una altra davant del Kursaal, una altra a l'alçada de l'antic cine Catalunya i, la darrera, a la Ben Plantada. En alguns espais es llegirà un text. En altres, un parell. Tots els amanirem amb comentaris. El buit deixat per tants esvorancs del pas del temps l'ompliran les paraules.

Serà un recorregut per molts llocs que van acompanyar l'escriptor al llarg de la seva vida, però també per la concepció del temps, els espais i les persones en la seva literatura. És una ocasió única per acostar-s'hi encara de forma viva. Hi haurà la família. Hi haurà els amics: per començar, els dos que el coneixien des de fa més anys, Masegú i Barés, però al seu costat molts d'altres: Pere Fons, del primer *Faig*; o Jordi Estrada, company de viatge de les paraules, les traduccions i les activitats cíviques, fill d'un altre integrant d'Art Viu; o membres del col·lectiu interdisciplinari Quaderns de Taller, d'entrada ben representats pels tres que formen part de la Comissió Calderer, organitzadora de l'acte (Enric Casas, Josep Morral i Ton Baraut). I hi haurà, sobretot, lectors de l'obra, exalumnes de la Flama, deixebles de converses i activitats ciutadanes, companys, veïns, curiosos, representants polítics i cívics. No és imaginable altra cosa per a qui va treballar des de la ciutat, tot fent ciutat, autor de versos, de narracions i de moltíssima obra crítica, premi Bages de Cultura 2010 i, al **Pou**, premi popular Oleguer Bisbal al manresà més manresà del mateix any. Aleshores?

Alfabet Calderer

Lluís Calderer 2023-2024

Logo de l'Any Calderer

Aleshores, hi és convocat tothom qui vulgui afegir-se a aquest acte de memòria, de retrobament

dels llocs i els mots d'un escriptor que vivia així l'essència del temps, congriada en aquesta xarxa de signes. Ha desaparegut la persona. Han desaparegut molts espais i tot el que els habitava. Però queden els mots, com una catedral d'ecos. En tenia plena consciència, d'això, Lluís Calderer, com recordarem al moment inicial de la ruta amb la lectura de dos poemes dels llibres *Essència del temps* (1982) i *Mentre la pols es mou* (1995), uns pocs versos que donaran tot el seu sentit a aquest recorregut per llocs habitats pels mots; espais ja desapareguts, l'únic senyal dels quals resta dipositat en la memòria viva de les paraules, com un senyal guixat a terra, al fons de la cova dels llibres.

La Reforma, amb formes de memòria

El recorregut començarà a la plaça de la Reforma, a sota de la Seu, perquè era el seu barri, protagonista de molts primers records i dels contes de *La Seu se'n va a córrer món i altres contes*, publicat el 1984 amb il·lustracions de Josep Barés. Casa seva era allà al costat. La primera parada serà just al mateix lloc de la foto en què veiem el Lluís de nen, amb la germana a coll, a la part superior de la plaça, just a sota del bar Caracas.

D'aquell barri, en aquells primers anys cinquanta, el Lluís en deia això en un escrit titulat «Retalls», inclòs al catàleg de l'exposició *Calidoscopi manresà* (2004): «Del barri de la Seu [...], la memòria d'algú que hagués viscut allà entre els anys quaranta i principis dels seixanta del segle passat, que passegés per la part baixa del carrer de les Piques, la plaça, o la placeta, Creus, la pujada que va a parar al carrer de Na Bastardes i, cap a la dreta, al tros d'aquest que va fins a Vallfonollosa i, encara, altre cop des de la plaça, cap a dalt de tot del darrer carrer, hi podria fer reviure, a manera d'acta notarial [...] la presència activa de tres bars-fonda (el Suís, Can Tomàs i Los Maños); el bar Dorado; una botiga de mobles, Can Pich; i, al costat, una altra de màquines de cosir i escriure, Can Puig; un llauner; una fleca; dues granges-lleteria, Can Guitart i Sant Josep; una sabateria; una botiga de llegums; un manyà; tres botigues de queviures: dues de grans, Montserrat i la Reforma, que exercien també de pastisseria, i una de molt petita, sense nom visible, designada pels veïns com "la botigueta"; dos tapissers, Úbeda i Creus; tres impremtes: Bausili, Gutenberg i Cors; dues companyies d'assegurances: La Verdadera Unión Española, Catalaúnica i Finisterre; un barber; un magatzem de mobles; el col·legi Massegú, regentat per la senyora Mercè; una perruqueria; un pintor de parets; un drapaire; un llogater de pianos; un fuster; un electricista; un fabricant d'aigua de colònia; una brodatora; un tintorer; una botiga d'objectes religiosos; un revenedor de mobles vells i una funerària».

Però això que és? Un món al complet. Un univers organitzat, des del naixement fins a la mort, en uns quants carrers de no res. Un ambient popular, tenyit per la cultura dels impressors, del que lloga pianos, fins i tot del drapaire, gremi que aleshores recollia i revenia tot tipus de paper imprès, autèntica cova dels tresors per al noi que gaudia amb els tebeos, les primeres lectures, els llibres. Després, quan al llarg de la ruta ens situem davant dels espais on hi havia l'antic cine Apolo (carrer Bonsuccés) i el cine Catalunya (al Passeig), també recuperarem la memòria del que representava el cinema en aquells anys i els oficis que s'hi relacionaven. Era una fàbrica de somnis. El nen es delia «mirant els quadros» de la pel·lícula i, un cop al cine, associava allò que veia amb «les lectures dels contes de *Les mil i una nits* [...]. I per si encara no fos prou, acompanyat de la música d'*En un mercat persa* de Ketelbey, tantes vegades sentida al tocadiscos de casa o a la ràdio», li entrava «pels ulls admirats i les orelles ben obertes» tot un «món de pura meravella».

Màscares

per la companyia del teatre dels somnis

Cartell de Màscares, amb els successius Lluïsos en color

La botiga de màquines de cosir i d'escriure esmentada a dalt estableix una metàfora interessant, quan resulta que els universos textual i tèxtil comparteixen etimologia. La realitat teixida per les paraules trama aquell antic retaule de carrers. No serà una excursió nostàlgica, sinó un acte de memòria. És diferent. La ciutat d'avui necessita saber d'on ve per projectar-se cap al futur.

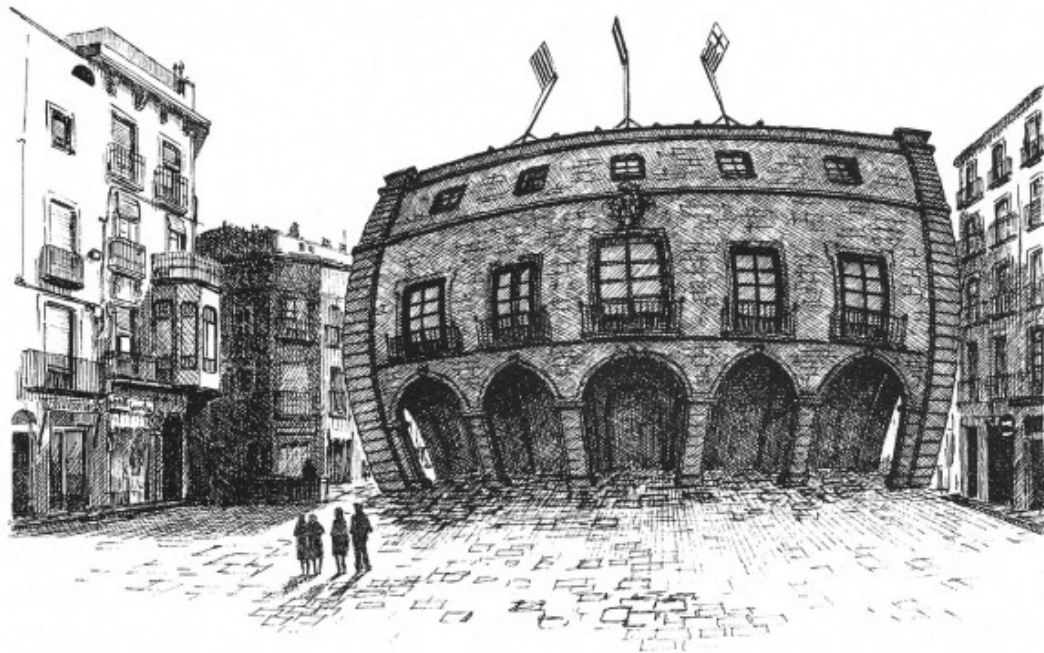
La Seu fa el 'tremendo'

Algunes lectures del dia 25 seran fragments de *La Seu se'n va a córrer món i altres textos* (1984). Amb humor i imaginació, el llibre se situava lluny del realisme imperant en tants d'autors anteriors i responia a aquell convit a la fantasia reclamat per Pere Calders a les pàgines de *Serra d'Or* als anys seixanta, una dècada fonamental en la formació intel·lectual de Calderer.

En el primer dels contes, la realitat de Manresa més conservadora hi surt satiritzada amb molta gràcia. «Les notícies del migdia i els diaris de la tarda escamparen l'esdeveniment arreu: LA SEU DE MANRESA MARXA VOLANT. Fora de la ciutat, ningú no va fer-ne cas; és clar, era el dia 28 de desembre. Només alguns trobaren curiós el fet que tots els mitjans informatius s'haguessin posat d'acord a fer la mateixa innocentada», escriu el Lluís. «També va bé de fer una mica el *tremendo*; i més si s'és de Manresa, és clar!», afegeix irònic.

A París, la Seu s'instal·la a la punta de la Torre Eiffel, «tot trobant sense gens d'esforç el punt just d'equilibri», i «basculant amb una gràcia exquisida, ballà tot un vals que tocava, als peus de la torre, un conegut acordionista de Montmartre». Per descomptat, «ràdios, diaris, revistes i televisions n'anaven plens i no es parlava de res més» i, a Manresa, «imagineu-vos! La satisfacció de veure que la ciutat no era ja només el cor de Catalunya, sinó el centre del món, va fer que l'edifici de l'Ajuntament s'engreixés de tal manera que els malucs es van menjar el carrer del Bisbe i la baixada dels Jueus, la panxa ben bé la meitat de la plaça».

Hi sortim ben retratats. Si en voleu saber més i sentir com prenen vida els arbres del Passeig en un concert de pel·lícula de dibuixos animats de Disney. o descobrir per què la Ben Plantada apareix tota tacada de petits esquitxos verds, ens haureu d'acompanyar el dia 25.

Imatge de Josep Barés del conte "La Seu se'n va a córrer món"